

Bir Hatıra Olarak Türkiye-Yunanistan Yakınlaşması- Gizem Alioğlu Çakmak

2021 yılı

Türkiye-Yunanistan ilişkileri açısından umut vadeden bir yıl olmaktan uzaktı. 2019 ve 2022 yılları arasında ikili ilişkilerin daha da kötüleşmesi adına taşlar bir bir döşendi. 2019 yılı Türkiye-Yunanistan ilişkileri açısından bir dönüm noktası olmuştu. İki ülke arasında 1999'da başlayan ve birçok akademik çalışmaya da konu olan Türk-Yunan yakınlaşması, yirminci yılında, yakınlaşmadan ziyade gerginlik ve rekabete evrildi. Elbette bu dönüşüm birdenbire olmadı.

Yakınlaşmanın [ikinci](#)

[on yılını analiz eden bilimsel çalışmalar](#), resmi söylemlerde iyi komşuluk mesajları yerine rekabet ve husumetin öne çıktığını ortaya koydular.

2019 yılından itibaren bu olumsuz gidişatın karmaşık sorunlar silsilesine dönüşümünde, hem iki ülkedeki iç politika ile ilgili gelişmeler hem de dönemsel faktörler rol oynadı.

2019'da

Yunanistan'da yapılan genel seçimleri Yeni Demokrasi Partisi (*Nea Demokratia*) kazandı ve Kyriakos

Mitsotakis Başbakanlık görevini Alexis Tsipras'tan devraldı. Aslında bu gelişme Yunanistan'ın fabrika ayarlarına dönüşü olarak yorumlanabilir. Yunanistan'ın demokrasiye

geçiş tarihi olan 1974'ten itibaren Yunanistan'a iki partili bir sistem

hakimdi. Ancak, siyasi spektrumun sağında yer alan Yeni Demokrasi ve solundaki PASOK (*Panhellenik Sosyalist Hareket*),

2007 yılında su yüzüne çıkan ekonomik krizin ve yozlaşmanın sorumlusu olarak görüldüler. Dolayısıyla, 2015 yılında merkezdeki partilerin çöküşünü takiben iktidara

gelen Radikal Sol Koalisyon (*SYRIZA*)

ile Yunanistan siyasetinde yeni bir dönem başlamış oldu. Ancak, vadettiklerinin aksine Troykanın kemer sıkma politikalarını uygulaması ve Kuzey Makedonya meselesinin çözümüne dair attığı adımlar SYRIZA lideri Tsipras'ı başbakanlık koltuğundan

ederken, Yunanistan siyasetinde hakimiyeti yeniden siyasi hanedan aileler geleneğine geri döndürdü.

Mitsotakis

iktidarının Türkiye-Yunanistan ilişkileri üzerindeki etkisini anlamak için Mitsotakis'in kişisel öyküsüne ve partisine yakından bakmak gerekir. Yunanistan'ın eski başbakanlarından

Konstantinos Mitsotakis'in oğlu olan Kyriakos Mitsotakis, ABD'deki Harvard Üniversitesi'nde lisans, Stanford Üniversitesi'nde ise yüksek lisansını tamamlamıştır. Bu

dönemlerden itibaren kendisini liberal bir reformcu olarak gören Mitsotakis, partisinin geleneksel sağcı duruşunu merkeze doğru kaydırarak Yeni Demokrasi Partisi'nin cazibesini arttırmaya ve desteğini genişletmeye kararlıydı. Ancak, bunun aksine Mitsotakis Hükümeti'nde aşırı sağ kökenli siyasetçilere yer verilmesi, hatta bu kişilerin önemli görevlere getirilmesi Mitsotakis'in ve partinin duruşuna ilişkin tartışmalara neden oldu, muhalefet tarafından çokça eleştirildi.

Öte taraftan,

Türkiye-Yunanistan ilişkilerindeki hangi gelişmeler 2019 sonrası yaşanan bu gerilemeyi ve yükselen tansiyonu tetikledi?

İki ülke,

yakınlaşmanın başladığı 1999 yılından bu yana birçok alanda iş birliği yapabildiler. Fakat, bu iş birliğinin mahiyetine bakıldığında onlarca yıldır varlığını sürdüren güvenlik meselelerinde veya realist Uluslararası İlişkiler akademisyenlerinin ifadesiyle “yüksek politika konularında” bir çözüm ortaya konmadığı açıkça görülebilir. Ege Sorunları olarak bilinen “Karasuları”, “kıta sahanlığı”, “hava sahası” problemlerine yönelik çözüm yöntemi konusunda bile bir fikir birliği oluşamadı. Konsolide olmuş bu konular, 2019 yılından sonraki dönemsel

gelişmelerle daha da karmaşık hale geldi. Bu bağlamda, Doğu Akdeniz meselesi hem Kıbrıs sorununun hem de Ege’deki egemenlik tartışmalarının bir devamı olarak görülebilir. Yeni eklenen bu tartışmalar, ilişkilerdeki gerginliği arttırmakla kalmadı, devam eden sorunları daha da çözümsüz hale getirdi.

Göreve

geldiğinden birkaç ay sonra, Ekim 2019’da yaptığı bir [açıklamada](#), Kyriakos Mitsotakis, Yunanistan için en önemli konuları “Batı Balkanlar, Türkiye ve göç” olarak açıkladı. Burada

Türkiye’ye yapılan vurgu, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de yürüttüğü sondaj faaliyetleri ile ilgili olsa da göç meselesi de Türkiye-Yunanistan arasında şüphesiz önemli bir sorun haline geldi.

Göç Meselesi

Şubat

2020’de, Suriye iç savaşındaki İdlib saldırısı sonucunda Türkiye’nin Avrupa’ya geçmek isteyen Suriyeli göçmenleri durdurumama kararı alması üzerine on binlerce

göçmen Türkiye-Yunanistan kara sınırında toplandı. Türkiye'nin bu kararı, Yunanistan'da büyük bir tepkiyle karşılandı. Yunanistan Başbakanı Mitsotakis, Türkiye'nin çaresiz göçmenleri şantaj unsuru olarak kullandığını [ifade ederek](#) Avrupalı ortaklarını

Yunanistan'a desteğe çağırdı ve çağrısı karşılık buldu. Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde büyük bir kırılma olan göçmenlerin sınıra yığılma hadisesi aynı zamanda Türkiye-Avrupa Birliği (AB) arasındaki ilişkileri de olumsuz etkiledi.

Yunanistan her fırsatta göç meselesinin yalnızca Yunanistan'ın sorunu olmadığını, Yunanistan'ın AB sınırlarını koruduğunu vurguladı.

Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'taki Gelişmeler

Doğu

Akdeniz'de yaşanan gelişmeler de iki ülke arasındaki gerginliğin artmasının nedenlerinin başında geliyor. 2019 yılında Türkiye'nin bölgedeki faaliyetlerini yoğunlaştırması ve Fatih ve Yavuz sondaj gemilerinin bölgeye gönderilmesi, Yunanistan tarafından yasadışı, kışkırtıcı ve AB üyesi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenlik haklarını ihlal eden girişimler olarak nitelendirildi.

Türkiye ise

neredeyse bu konu ile ilgili yaptığı tüm [resmî](#)

[açıklamalarda](#) Kıbrıs Türk halkının bulunan kaynaklar üzerinde hakları bulunduğunu, bunun göz ardı edilemeyeceğini belirterek Kıbrıs Rum Kesimi'nin imzaladığı münhasır ekonomik bölge (MEB) anlaşmalarının Kıbrıs Türk halkının haklarını göz ardı eden girişimler olduğunun altını çizdi.

Burada görüldüğü gibi, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının paylaşımı sorunu onlarca yıldır var olan Kıbrıs sorununu daha da çözümsüz ve karmaşık hale getirmiştir. Yine 2019 yılında, Yunanistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Ürdün, Filistin, İsrail, Mısır ve İtalya'nın bir araya gelmesiyle kurulan "Doğu Akdeniz Gaz Forumu" da Türkiye'yi dışlayan bir ittifaka dönüştü. Türkiye'nin forum üyesi ülkelerle, özellikle de Mısır ve İsrail'le uzun süredir yaşadığı sorunlu ilişkiler de forumun Türkiye'yi yalnızlaştıran bir ittifaka dönüşmesine katkıda bulundu. Kasım 2019'da Türkiye'nin Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti'yle

imzaladığı

MEB anlaşması da Yunanistan'da büyük yankı uyandırdı. Türkiye'nin, özellikle Mısır ve İsrail'le ilişkilerinin kötü seyrinin ve Libya ile yapılan anlaşmanın, Yunanistan'ın o dönemde bölgede kurduğu ittifakları hızlandırdığını söylemek mümkündür.

Ekim 2019'da

Kıbrıs'a (Güney Kıbrıs Rum Kesimi) desteğini göstermek amacıyla AB, Doğu Akdeniz'de izinsiz arama ve sondaj faaliyetlerinde buldukları gerekçesiyle Türkiye

Petrolleri Anonim Ortaklığının yöneticilerine kısıtlayıcı önlemler ve yaptırım kararı aldı. 2021 yılında alınan kararlar, bu önlemler Kasım 2022'ye kadar uzatıldı.

Tüm bu gergin

gelişmelerin ardından, 2020 yazından itibaren ve 2021 yılında Türkiye'nin gemileri limanlara çekmesi ile Doğu Akdeniz'de sular biraz duruldu.

Ancak, Mayıs

2021 itibarıyla Türkiye'nin Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Suudi Arabistan ile ilişkilerini normalleştirme ve iyileştirme yönünde attığı adımlar da Türkiye-Yunanistan ilişkileri açısından çok önemli bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Uzun zamandır sorunlu ilişkiler içinde bulunduğu bu ülkelerle iyi ilişkiler kurma girişimi, Türkiye'nin bölgede yalnız ve izole bir aktör olduğu yolundaki Yunanistan tezini anlamsız kılacak gelişmeler olarak nitelendirilebilir.

Görülen o ki Kıbrıs

meselesindeki çözümsüzlük, sorunun daha da katmanlı hale gelmesiyle devam etmektedir. Türkiye'nin adada iki devletli çözüm söylemini güçlendirmesi ve kapalı Maraş'ın sahil şeridinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) kontrolünde Ekim 2020 tarihinde açılmasıyla başlayan yeni tartışmalar, Doğu Akdeniz'deki gelişmelerle beraber Yunanistan ile ilgili bir sorun olmaktan öte,

Türkiye ve AB'yi de karşı karşıya getirmektedir.

Avrupa Birliği'ne Dönüş

Her ne kadar

son dönemde Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde çatışma konuları ağır bassa da ülkeler arasında istikşafı görüşmeler devam etti; Yunanistan Dış İşleri Bakanı Dendias Nisan 2021'de Türkiye'yi ziyaret etti, Türkiye Dış İşleri Bakanı Mayıs 2021'de

Yunanistan'a bir ziyarette bulundu. Her ne kadar iki ülke yetkilileri arasındaki görüşmeler devam etse ve Türkiye'de, Yunanistan'la devam eden sorunların iki ülkenin müzakere ederek çözmesi gerektiğine yönelik bir [irade](#) bulunsa da Yunanistan tarafında daha farklı bir yaklaşım gözlemleniyor.

Özellikle,

Kyriakos Mitsotakis'in başbakanlığa gelmesinden sonra ABD ile ve de AB içinde iyi ilişkiler kuran Yunanistan, Türkiye ile var olan sorunlarını AB şemsiyesi altına taşımakta kararlı. Ayrıca Mitsotakis, birçok farklı platformda, Türkiye'yi NATO'yu tehdit eden Rusya'dan S-400 füzeleri aldığı için [suçlamaktaydı](#).

Türkiye'nin Rusya'dan

aldığı S400 füzelerinin NATO üyeliğiyle çeliştiğini vurgularken, Yunanistan'da yıllardır var olan S300 füzelerinden bahsetmemeyi tercih etti. Özellikle, ilişkilerin AB ile ilgili boyutuna baktığımızda, Yunanistan, Türkiye'nin AB adaylığı önündeki vetosunu 1999'da kaldırmış ve böylece, bu Türkiye'ye adaylık yolunu açan önemli gelişmelerden bir olmuştu. Türkiye-Yunanistan ilişkileri açısından çok yapıcı görülen bu hamle bile daha o tarihlerde iki ülke arasındaki meselelerin AB şemsiyesi altında çözülmesini hedeflemekteydi.

Bu anlamda Mitsotakis'in, bugün sıklıkla

yaptığı AB, Avrupa değerleri ve Avrupa sınırları vurgusu, 1990'ların sonundaki

"Türkiye ile sorunlarını AB çatısı altına taşıma" politikasını tekrar

canlandırdı. Fakat bu defa Yunanistan, Türkiye'nin AB'ye yaklaşması ve böylece

ikili meselelerin Türkiye'nin AB üyelik sürecinde müzakere edilmesi yaklaşımının aksine, AB üzerinden Türkiye'yi "ötekileştirme" politikası izliyor.

Yunanistan'a göre Türkiye ve Yunanistan arasında var olan neredeyse tüm

sorunlar, AB ve Türkiye arasındaki sorunlardır. Bir başka deyişle, Türkiye-Yunanistan arasındaki ikili ilişkiler aslında AB-Türkiye ilişkileri için belirleyici faktör olmuşlardır.

Yukarıda

tartışılan meselelere ek olarak Temmuz 2020 tarihinde Ayasofya'nın ibadete açılması da Yunanistan'da büyük yankı buldu. Yunanistan lideri Mitsotakis, "bu kararın Ayasofya'yı dünya kültür mirasının vazgeçilmez bir parçası olarak gören herkesi üzen bir karar olduğunu" belirtti. Ayasofya meselesinde de Yunanistan'ın AB vurgusunu görmek mümkün. Mitsotakis, "bu kararın, Türkiye'nin sadece Yunanistan ile ilişkilerini değil, AB, UNESCO ve bir bütün olarak dünya toplumu ile olan ilişkilerini de açıkça etkilendiğini" [vurguladı](#).

Son olarak,

Yunanistan'ın güncel silahlanma tartışmalarına baktığımızda özellikle Fransa'yla Eylül 2021'de imzaladıkları Savunma İş birliği Paketi ve 18 adet *Rafale* uçağını ve firkateynini fahiş fiyatlarla satın alması Türkiye'de yankı uyandırdı. Bu noktada, Mitsotakis'in 2020'de "neden bu kadar silahlanıyorsunuz?" sorusuna verdiği [yanıtı](#) hatırlamak iyi olabilir: "Neden savunmaya bu kadar çok para harcıyoruz? Çünkü komşumuz Türkiye, Danimarka değil. Güçlü bir caydırıcılığa ihtiyacımız var. Bu yüzden askeri teçhizata çok fazla para harcıyoruz. %1 harcamayı tercih ederim. Maalesef Türkiye Danimarka değil."

Bu açıklama, Türkiye

ve Yunanistan'ın ikili ilişkilerinin 2022'deki seyrini dair bize ipuçları veriyor. Uzun soluklu, devamlılık arz eden iyi ilişkiler ancak yerleşmiş olumsuz "öteki" algısından kurtulmakla mümkün olabilir. Aksi takdirde, Türkiye-Yunanistan ilişkileri örneğindeki gibi yakınlaşma dönemleri kırılmalı ve kısa ömürlü olmaya mahkumdur.

Doç. Dr. Gizem Alioğlu akmak, doktora derecesini 2012 yılında Yeditepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden almıştır. 2015-2016 yıllarında Atina'daki Panteion Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde "Yunanistan'daki Azınlık Haklarının Avrupalılaşması" konusunda doktora sonrası çalışmalar yapmıştır. 2019 yılında Alexis Heraclides ile birlikte Routledge Yayınevi tarafından yayımlanan *Greece and Turkey in Conflict and Cooperation: from Europeanization to De-Europeanization* başlıklı kitabın editörlüğünü yürütmüştür. Yunanistan ve Avrupalılaşma üzerine çok sayıda ulusal ve uluslararası yayını bulunmaktadır. Yeditepe Üniversitesi İng. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencilerinin yürüttüğü, BM Kalkınma hedefleriyle uyumlu elliden fazla sosyal sorumluluk projesine danışmanlık yapmıştır. Halen Yeditepe Üniversitesi İng. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.

Bu Yazıya Atıf İçin: Gizem Alioğlu akmak, , "Bir Hatıra Olarak Türkiye-Yunanistan Yakınlaşması", *Panorama*, Çevrimiçi Yayın , 21 Mart 2022, <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/03/21/tr-gr-hat/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UIK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.